

GÜZEL AHLÂK

Seyid Ali TOPAL

I- Konunun Plânı

A- Ahlâk Nedir

B- Ahlâkın Önderleri Peygamberlerdir

1-Kur'an-ı Kerimde Ahlâk

2-Hadis-i Şeriflerde Ahlâk

C- İbadetler ve Ahlâk

1-Ahlak İbadetlerimizin Makbul olmasının Sigortasıdır

2-Güzel Ahlak İbadetin Sevabını Artırır

D- Ahlâkın Gündelik ve Sosyal Hayattaki Önemi

1-İş Ahlâkı

2-Tüketimde Ahlâk

3-Ahlâkın Üretime Katkısı

4-Ahlâklı İnsan-Ahlâklı Toplum

5-Ahlaklı İnsan Huzurlu İnsandır

II- Konunun Açılımı ve İşlenişi

Konuya Ahlâkın tanımı verilerek başlanır. Peygamberlerin aynı zamanda ahlak önderleri olduğu vurgulanır. Kur'an ve hadiste ahlakî alanda öne çıkarılan temaya değinilir. İbadetlerin ahlakla olan bağı ele alınır. Ahlakın fert ve toplum hayatındaki önemine yer verilir.

III- Konunun Özet Sunumu

Ahlak, hulk ve hulûk kelimelerinin çoğul şeklidir. Hulk veya hulûk insanın beden ve ruh bütünlüğü ile alâkalıdır. Ahlâk bu çerçeve içinde, "insanın bir amaca yönelik olarak kendi arzusu ile iyi davranışlarda bulunup kötülüklerden uzak olmasıdır" şeklinde tanımlanabilir. İslam dininin gayesi, "Tevhîd" inancını, bütün insanların gönüllerine nakşetmeleri ve onların güzel ahlâk sahibi fertler olmalarıdır. Hz. Peygamber (a.s)'in gönderiliş amacı da güzel ahlâkı tamamlamak gayesine yöneliktir. Güzel ahlâkın dindeki önemi açıktır. Allah Teâlâ, yüce Peygamberini güzel ahlâkı ile överek, şöyle buyurmuştur:

وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ

"Sen üstün bir ahlâka sahipsin."¹ Dinimize göre insanların cennete girmelerine en fazla yardımcı olan, Allaha karşı sorumluluk bilinci taşımaları ve güzel ahlâklarıdır."Kur'an-ı Kerim, olgun müminleri; zor günlerde yoksulu doyuran, birbirine doğruyu tavsiye eden, Allah'ın koyduğu sınırları aşmayan, kötülüğün gizlisine de açığına da yaklaşmayan, cana kıymayan, ölçü ve tartıda adaleti gözetten, ölçülü konuşan, verdiği sözde duran, insanlara karşı büyüklük taslamayan, verilen emaneti koruyan, sözü özü bir olan, ana babaya, akrabaya, komşuya, arkadaşına ve yönetimdekilere güzel davranan kişiler olarak nitelendirir. Güzel ahlâkı korumak, Yüce Rabbimizin emridir.

Aynı zamanda toplum hayatını sürdürmenin ve insanlık onurunu yüceltmenin bir gereğidir. Bir insanın yaptığı kötü bir davranışın, ailesinden başlayarak bütün topluma dokunan zararları vardır. Bunun için ahlâka aykırı tavırları görüp geçiştirmek, onun yayılmasına imkan hazırlamak demektir. Güzel ahlâka aykırı görülen davranışları, uygun bir lisan ile düzeltmeye çalışmak, iyi huylu olmayı teşvik etmek, toplum için önemli bir görevdir. Akıllı ve samimi bir insan, her zaman Allah'ın hoşnut olacağı davranışlarda bulunur. Basit davranışlar sergilemez. Özenmemiz ve örnek almamız gereken insanlar, Allah'ın elçileri olan peygamberlerdir. Göstermemiz gereken ahlâk ise, Allah'ın bizim için seçip tavsiye ettiği güzel ahlâktır.

IV- Konu İşlenirken Başvurulabilecek Bazı Ayetler

وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ

"Sen elbette yüce bir ahlâk üzeresin."²

تِلْكَ الدَّارُ الْآخِرَةُٰ بَجَعَلَهَا لِلَّذِينَ لَا يُرِيدُونَ عُلُوًّا فِي الْأَرْضِ وَلَا فَسَادًا وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ

"İşte ahiret yurdu. Biz onu yeryüzünde büyüklük taslamayan ve bozgunculuk çıkarmayanlara has kılarız. Sonuç, Allah'a karşı gelmekten sakınanlarıdır."³

فَبِمَا رَحْمَةٍ مِّنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِن حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ

وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ

"Allah'ın rahmeti sayesinde sen onlara karşı yumuşak davrandın. Eğer kaba, katı yürekli olsaydın, onlar senin etrafından dağılıp giderlerdi. Artık

1 Kalem, 68/4

2 Kalem, 68/4

3 Kasas 28/83

sen onları affet. Onlar için Allah'tan bağışlama dile. İş konusunda onlarla müşavere et. Bir kere de karar verip azmettin mi, artık Allah'a tevekkül et, (ona dayanıp güven). Şüphesiz Allah, tevekkül edenleri sever"⁴

Konu ile ilgili faydalanılabilecek diğer bazı ayetler:Hac, 22/37 ;
Tevbe 9/119; Hud 11/112; Bakara 2/148; Zilzal 99/7; Haşr 59/7; Ahzab
33/21; İnsan, 76/8-9; İsrâ, 17/23-38

V- Konu İşlenirken Başvurulabilecek Bazı Hadisler

عن سعيد بن العاص رضى الله عنه قال: قال رسول الله صلعم: مَا نَحَلَ وَالِدٌ وَلَدًا مِنْ نُحْلٍ
أَفْضَلَ مِنْ أَدَبٍ حَسَنٍ

Said İbnu'l-Âs (r.a)anlatıyor: Hz. Peygamber (s.a.v)buyurdu ki: "Bir baba çocuğuna güzel ahlâktan daha üstün bir miras bırakamaz"⁵

عن أبي الدرداء رضى الله عنه قال: قال رسول الله صلعم ما من شيء أثقل في ميزان
المؤمن يوم القيامة من خلق حسن، وإن الله تعالى ليبيغض الفاحش البديء

Hz. Ebu'd-Derdâ (r.a)anlatıyor: "Resûlullah (s.a.v)buyurdular ki: "Kıyâmet günü, mü'minin mizanında güzel ahlâktan daha ağır basan bir şey yoktur. Allah Teâla hazretleri, çirkin düşük söz (ve davranış) sahiplerine buğzeder."⁶

عن أبي هريرة رضى الله عنه قال: قال رسول الله صلعم: أكمل المؤمنين إيماناً أحسنهم
خلقاً، وخياركم خياركم لنساءهم خلقاً

Hz. Ebu Hüreyre (r.a)anlatıyor: "Resûlullah (s.a.v)buyurdular ki: "Mü'minler arasında imanca en kâmil olanı, ahlâkça en güzel olanıdır. En hayırlınız da ailesine hayırlı olandır."⁷

عن جابر رضى الله عنه قال: قال رسول الله صلعم: إن من أحبكم إلى وأقربكم مني مجلساً
يوم القيامة أحاسنكم أخلاقاً وإن أبغضكم إلى وأبعدكم مني مجلساً يوم القيامة الثرثارون
والمتشدقون والمتفهبون. قالوا: يا رسول الله، ما المتفهبون؟ قال: المتكبرون

Hz. Câbir (r.a)anlatıyor: "Resûlullah (s.a.v)buyurdular ki: "Bana en sevgili olanınız, kıyamet günü de bana mevkice en yakın bulunacak

4 Âl-i İmran 3/159

5 Tirmizî, Birr 33, (IV, 338)

6 Tirmizî, Birr 62 (IV, 363)

7 Tirmizî, Radâ 11 (III, 466)

olanınız, ahlâkça en güzel olanlarınızdır. Bana en menfur olanınız, kıyamet günü de mevkice benden en uzak bulunacak olanınız, gevezeler, boşboğazlar ve yüksekte atanlardır." (Cemaatte bulunan bâzıları): "Ey Allah'ın Resûlü! Yüksekte atanlar kimlerdir?" diye sordular. "Onlar mütekebbir (büyüklük taslayan) kimselerdir!" cevabını verdi."⁸

عن النّوَّاسِ بْنِ سَمْعَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْبِرِّ وَالْإِثْمِ، فَقَالَ: الْبِرُّ حُسْنُ الْخُلُقِ، وَالْإِثْمُ: مَا حَاكَ فِي صَدْرِكَ وَكَرِهْتَ أَنْ يَطَّلَعَ عَلَيْهِ النَّاسُ

Nevvâs İbnu Sem'an (r.a) anlatıyor: "Resûlullah (s.a.v)'a iyilik (birr) ve günah hakkında sordum. Bana şu cevabı verdi: "İyilik (birr), güzel ahlâktır. Günah da içini rahatsız eden ve başkasının muttali olmasından korktuğun şeydir."⁹

عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلعم: السَّخِيُّ قَرِيبٌ مِنَ اللَّهِ، قَرِيبٌ مِنَ النَّاسِ، قَرِيبٌ مِنَ الْجَنَّةِ بَعِيدٌ مِنَ النَّارِ؛ وَالْبَخِيلُ بَعِيدٌ مِنَ اللَّهِ، بَعِيدٌ مِنَ النَّاسِ، بَعِيدٌ مِنَ الْجَنَّةِ، قَرِيبٌ مِنَ النَّارِ؛ وَجَاهِلٌ سَخِيٌّ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى مِنْ عَابِدٍ بِخِيلٍ

Hız. Ebû Hüreyre (r.a) anlatıyor: "Resulullah (s.a.v) buyurdular ki: "Sehâvet sahibi Allah'a yakındır, insanlara yakındır, cennete yakındır, cehennemden uzaktır. Cimri ise Allah'tan uzaktır, insanlardan uzaktır, cennetten uzaktır, cehenneme yakındır. Câhil sehâvet sahibini Allah, cimri ibadet düşkününden daha çok sever."¹⁰

عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: سئل رسول الله صلعم عن أكثر ما يدخل الناس النار؟ قال: الفم، والفرج؛ وسئل عن أكثر ما يدخل الناس الجنة؟ قال: تقوى الله وحسن الخلق

Hız. Ebu Hureyre (r.a) anlatıyor: "Resulullah (s.a.v)'dan ateşe insanları en çok atan şeyin ne olduğu soruldu: "Ağız ve ferc!" buyurdular. En ziyade neyin insanları cennete soktuğundan sordular: "Allah'a takva ve güzel ahlak!" buyurdular."¹¹

VI- Yararlanılabilecek Bazı Kaynaklar

TDV İslam İlmihali II. Cilt

Müslim, İman, 14 Tirmizî, Birr, 62

8 Tirmizî, Birr 71, (IV, 370)

9 Müslim, Birr 14 (III; 1980)

10 Tirmizî, Birr 40 (III; 342)

11 Tirmizî, Birr 62 (IV, 363)

TDV İslam Ansiklopedisi Ahlak Maddesi
İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları